

MOSTARSKI BEZ MUKE

KUJUNDŽILUK: Kosmopolitski kutak grada; - mjesto gdje se kapiraju svi jezici uključujući i “jezik nakiselo” u obližnjoj aščinici.

DŽIVKAR: Neki ga pogrešno zovu i vrabac. Stalni stanovnik Mostara. Samo u najhladnijim zimskim danima zatraži i socijalnu pomoć.

TEMERUT: Uz ovaj termin ide i ono: “da mi je njegovu glavu, pa se naspavati”.

FURDA: Osoba koja ne može računati na ulazak u visoko društvo obične raje.

HABLEĆINA: Nešto između furde i temeruta.

TEPA: Trbuh grada; svemostarski parlament.

CAJA: Policajac na predratni način.

BAGE: Rožnate izrasline na nožnim prstima raznih “dioptrija”. Otuda i drugi naziv - kurje oči!

SAGRIJAŠ: Pipun mrežaste kore - garancija da ima pedigre. Za razliku od PURONJE, bostana koji se na Tepi obično prodaje - đuture.

MURVA: Omiljena poslastica pripadnika generacije koja još nije znala za “fast food”. U Kini i danas predstavlja restoran društvene ishrane za svilene bube.

GRETA HABIBA: Kometa koja je ostavila vječni trag na mostarskom nebu. U vedroj noći mogu je vidjeti samo oni koji vole ovaj grad.

TROFANDA: Prvo voće i povrće. Uzima se na recept!

GALAMDŽIJA: Može biti i “nosač zvuka”.

ŠKIJA: Duhan koji je preživio višestruku giljotinu i izbjegao filter.

RONDO: Još mnogo prije Rima govorilo se: svi putevi vode na Rondo!

LISKA: Drugo JA svakog “rođenog” Mostarca.

PITA: Produkt domaće autohtone kuhinje. Od svega se ipak ne može napraviti.

BANJA: Može i-bana. Gradsko javno kupatilo, institucija u kojoj se može dobiti potvrda da je čistoća pola zdravlja.

KOŠČELA: Drvo koje na radost male raje ujesen daje slatke koštunjave crne bobice. Prema nekim zapadnim izvorima u toku rata su ga za svoje potrebe obilato koristili agenti KOS-a, tj. k o s o v c i .

ČELOPEK: Vrijeme u kome se Mostarac zna požaliti u smislu “zamisli, 40 u hladu”, uz podsjećanje na Icu Voljevicu, koji bi ga “utješio” riječima: “pa ko te goni u hlad!?”.

CEKER: Nosi se prilikom odlaska na Tepu i Tržnicu, posebno “oko prvog”. Modni trend koji ne zastarjeva.

LAŽ: Kad kažu da se neko sredinom avgusta udušio u Radobolji.

BAMIJA: U nedostatku oraha u jezgri uspješno zamjenjuje “kldanjsku vodu”.

KRNJATAK: Zub koji je eskivirao dentistu.

KENJAC: Prema potrošnji na 100 km najrentabilnija domaća životinja.

KENJČINA: Osoba koja bi se gore spomenutoj životinji morala obraćati sa “Vi”.

ČEVAPČIĆ: Kao solista ovaj prehrambeni proizvod je praktično bez značaja i autoriteta. Udružen sa još “devetoricom” i lukom - to je već druga pjesma.

KOVILJE: Simpatična travka koja raste na Humu; može i osoba koja se uvijek “dočeka na noge”.

DOLMA: Poznato jelo zbog kojeg je trajno izmijenjena životna sudbina paprike.

RADOBOLJA: Džepno izdanje Neretve.

TREŠNJA: Prvo mostarsko voće: rana, švabica, hruštovka, alica... Za one koji nemaju para, u kategoriji “zabranjenog”. Inače, veoma ukusno, pojedinci ga jedu zajedno sa šipcima rizikujući da dobiju “tvrdu štokrlu”.

PRDEŠ: Osnovno značenje - produkt procesa prerade graha u našem tijelu. Po mostarski znači i “to što si uradio nije ništa”.

HAJVAN: Uobičajeni izraz za stoku. Samo, ovdje nije riječ o stoci.

ČENIFA: Institucija u koju i car ide pješke. U širem mostarskom značenju i “čovjek u kome ništa ne može ostati”.

SIKTERUŠA: Specijalno pripremljena mostarska kafa namijenjena gostima koji su previše “pustili žile”.

PEGLA: Osoba koje se svi pasaju. Može i - sprava za peglanje odjeće.

DUPLJAK: Simpatični prodavac šarenih laža - na veliko i malo.

TRČIHITIS: Mostarska varijanta latinskog izraza za proliv.

ŠEBOJ: Miričljivo cvijeće iz mostarskih avlija - u raznim desenima. Više šeboja nema nikakve veze sa atletikom. To nije višeboj nego buket!

PRKNO: Granica na čijem prelazu leđa obavezno gube suverenitet.

GULIZA: Dribling koji je Garinča “kupio” u Mostaru.

ŠALTANJE: Vrsta “skrivenih kamere” na mostarski način. Sitne prevare koje ništa ne bole.

PROVALA: Šala koja pokazuje ambicije da se nađe među liskalucima.

“RODENI”: Naučno dokazano da navijačka vrsta poznata pod ovim nazivom ne može izumrijeti.

KRTOLA: Krompir, krumpir - stariji Mostarci i danas kažu kako ga je Bog stvorio da bi i sirotinja imala kome guliti kožu.

RIBAR: Osoba koja s pravom svake godine konkuriše za “Ginisovu knjigu rekorda” u disciplini “širenja ruku”.

LASTA: Vjesnik proljeća (samo ako ih dođe više, jedna se ne pika); u drugom značenju - skok u Neretvu čiji je rodonačelnik Emir Balić.

SNIJEG: Rijetka atmosferska padavina u ovom gradu; radost za najmlađe. U mogućnosti izbora - ugaziti u snijeg ili u govno - većina starijih sugrađana sigurno bi se opredijelila za ovo drugo.

PADAVINE: Termin koji se upotrebljava u meteorologiji i među studentima poslije ispita.

TRANGUZ: Jedan od manje elegantnih skokova u vodu.

TELETINA: Vrsta mesa, kažu da “nije zdrava” kada u rijetkim prilikama iznenadi stomak.

RONCO: Osoba koja bi trebala raditi u nekom sindikatu.

KOSOVAC: Kažu da je pravilno reći - kos. Ni jedno ni drugo, međutim, nema nikakve veze sa tajnim službama. Riječ je o veseloj ptici crnog perja koja mostarske bašte posjećuje uglavnom tokom zime. Iako sasvim solidan pjevač, kosovac se još nije okušao na estradi.

KARANFIL: Cvijet izuzetne ljepote i specifičnog mirisa. Poklanja se u raznim prilikama. Pošto je Mostar veliki proizvođač, često odavde putuje u druge gradove. Otuda valjda i pjesma “Karanfil se na put sprema”.

ŠTIGLIĆ: Poznati mostarski kantautor. Prirodno talentovan, ne upotrebljava notni sistem. Ipak, respektuje dirigentsku palicu, pogotovo ako se ona zove - bakatina!

MARA: Sa velikim "M" može predstavljati lijepo žensko ime. Inače, može značiti i - degenek.

ACO: Jedini Mostarac koji ne mora često kupovati cipele.

FEBRUAR-VELJAČA: Mjesec u kome se i mačke zanimaju za Frojda.

DROBA: Za mlade koji su nekada "specijalnu mješavinu" mlijeka, divke i hljeba koristili za doručak, govorilo se da se d r o b i r a j u . Posebno za one koji bi pokušali po nekoliko šolja.

ŠVORC: Kada se ostane bez para i preostane kao jedino rješenje razmijeniti 100 DEM.

GRIPA: Neugodna bolest koja se lijekovima obično pobijedi za sedam dana. Ili, bez lijekova za - heftu.

HLJEB: Može i kruh, štruca, panja, ćurek. Važno je da je - taze.

REKLAMA: Mostarska varijanta: neka se o meni priča, pa makar i dobro.

KUSUR: Zaboravljeni termin. Vremenom u mostarskim trgovinama evoluirao u - "žvakaću".

KUMST: Nešto kao popiti vodu u prahu.

MINIMUM: Najniži nivo, može i mala svijeća - mini-mum.

KAVADA: U slobodnijem prevodu - paradajz. Povrće koje se lako zacrvni bez pravog povoda.

TEVLJA: Kafa koja je izgubila dušu.

HAVA: Zrak, vazduh. Sa dodatkom GASA ne predstavlja ništa: HAVA-GAS!

PASTRVA: Za razliku od ribe sličnog imena, može i da se ureže.

KAKI: Tako se kaže djeci, a može biti i - japanska jabuka.

TV: Prozor u svijet, često razbijen i iskrivljen, ponekad obljepljen i plastikom. Obnavlja se pretplatom.

PARA: Alat koji se obično upotrebljava kada zakaže - burgija.

RANG-LISTA: Sve su pite pitice, samo je burek - pitac!

BURA: Snažni mostarski vjetar koji na otvorenoj ulici ponekad uspijeva "približiti" čak i zavađene komšije.

PRDENJAK: Omotan predom i čarapom ušao u istoriju mostarskog fudbala.

MOSTARSKI BEZ MUKE 2 - za napredne

ŠVEDSKI STO: Ručak u nevakat.

AUTO: Kućno čeljade kome se najviše ugađa.

ARALUK: Preteča mostarskog metroa.

JAZUCI: Podsjeća na neku japansku riječ, a u stvari se radi o restlovima hrane koja se posebno "prima".

GUZONJA: Ranije - čovjek na položaju. Danas - čovjek na više položaja.

ONEŠĆUKOVA: Predsoblje Starog mosta.

PEKMEZ: Mamina plačiguza; može i prerađevina od voća.

BAJAT: Može biti hljeb/kruh, ali i kakav momak.

KULJE: Zavisno od zapremine: plemićki stomak, protočni bojler, žulj od seksa, kontejner za g.... .

OKINAVA: Original japanska riječ, koriste je mostarski studenti kada na ispitu prođu kroz “crveno”.

UBLEHE: Nešto poput pilot-programa.

OSKORUŠA: Vrsta mediteranskog voća. Neki ga s pravom nazivaju i prirodnim hirurgom plastišarem. Ako se jede u sirovom stanju efikasno reducira obim prevelikih usta.

KOLAŽ: Nešto poput hošafa. Unutra - svašta nešto.

DOSADA: Vrijeme kada se ništa ne dešava. Po mostarski, čovjek koji nije za društva, ali koji ima šanse da napreduje u zdravstvu. Za njega se kaže da je “dobar za haste”.

OVCA: Domaća životinja koja je dokrajčila Darwinovu teoriju. Niko, naime, više ne kaže da je narod k'o majmun.

DASKA: (Staromostarski izraz - tahta!): upotrebljava se u stolariji, koriste je vozači automobila (gas do daske), nekome, opet, jedna vazda fali.

GLOBA: Neplanirani finansijski izdatak. Mogu vas oglobiti policija, inspekcija, ali mnogo češće vlastita žena i djeca.

ZERZEVAT: Kada ga dobro napate - postaje đuveč!

STEREO: Tehnika moderne transformacije zvuka. Ali, to je i riječ koja ide uz jednu vrstu čarapa: za one koje se podjednako “čuju” kada ljeti skinete obuću kaže se - stereo čarape.

PENZIJA, MIROVINA: Na dan kada stiže, obično se na TV daje film “Odavde do vječnosti”, a pojavu poštara prati pjesma “Kad sveci marširaju”.

MAHOVINA: To je ono što se prilijepi uz stablo. Neki na osnovu toga mogu odrediti i pravac Sjever. Za one što prosipaju šuplje priče, Mostarci imaju jednostavan komentar sažet u jednoj riječi - PRDIMAHOVINA.

FRNJJA: Danas - dječija igra klikerima. Nekad - igra kuglicama oblikovanim od miljevine. Razlika je samo u dizajnu i - marketingu.

FASUNG: U modernijoj varijanti “potrošačka korpa”. Termin aktuelan obično “oko prvog”.

ČAJ: Napitak od ljekovitih trava, cvjetova i plodova. Za one koji u to vjeruju, poboljšava zdravstveno stanje organizma. Oni koji u to mnogo ne vjeruju obično kažu: je.. piće u koje se mora puhati!

VELEŽ: Fudbalski klub po kome je dobila ime jedna poznata planina.

BRICO I: Osim što brije i šiša, poznat i kao vrstan komentator za sve moguće teme. Otuda i drugi naziv - svaštolog.

BRICO II: Čovjek koji nekažnjeno drugima radi o glavi. I još to i naplati!

NENA, BAKA: Ima i drugi naziv: pokretni dječiji vrtić.

SAHADŽIJA, URAR: Uporno dokazuje kako je vrijeme novac.

BRABONJAK: Minijaturni ovčiji obol razvoju agrara.

CEKER: Kad je pun predstavlja mustru od Tepe ili Tržnice.

ZIMNICA: Nosi se svake jeseni. Modni trend koji ne zastarjeva.

CICIJA: Osoba koja za praznik priznaje samo jedan datum: 31. oktobar - Međunarodni dan štednje.

VINO: Grožđe koje je položilo ispit zrelosti.

MUŠICA (VINSKA): Insekt kome je i zvanično priznat status degustatora.

PUŽ: Poznat po tome što je demantovao tezu po kojoj kuća predstavlja nepokretnu imovinu.

TAVLA: Drevna razbibriga, posebno za kibicere igrača - tabijasusa.

TABIJASUS: Osoba koja već ujutro sebi nazove dobroveče!

LOZA: Piće koje za neke ima vrijednost lutrijskog dobitka.

FILANDRA: "Karakter" koji se potvrđuje na vjetru.

PEKSIJANDER: Osoba koja se ospe na riječ - ekologija!

RAŠTIKA: Jedan od čuvenih mostarskih izvoznih artikala.

REUMATIČAR: Lokalni ekspert za vremensku prognozu.

SMOKVA: Visokokvalitetno mostarsko voće: tenica, petrovača, morka, termenjača ... U javnoj i masovnoj upotrebi posebno od kraja jula do kraja septembra. Ilegalno ga koriste i dijabetičari. Voće koje blagotvorno djeluje i na probavu, posebno u kombinaciji sa jogurtom.

EXPRES - ESPRESSO: Po mostarski jelo ili kafa "na vrat - na nos".

BON - TON: Pravila lijepog ponašanja. Može i: bečka škola - istureno odjeljenje Mostar.

TOPLI OBROK: Novčana nadoknada (ili bonovi) koju neka preduzeća isplaćuju zaposlenima za doručak. Ne može se koristiti, recimo, za kupovinu buređžika, sladoleda, jogurta i višnjaba. Spomenuti artikli tretiraju se, naime, kao - HLADNI OBROK.

LUKA: Mostar ima dva pristaništa koja su i danas u funkciji - LUKA I i LUKA II.

BIJELI BRIJEG: Besplatan pogled na razglednicu Mostara.

ILIĆI: Velika bašta šipkove boje. Mjesto gdje bi se mogla napuniti i "potrošačka korpa".

FLEGMAN: Osoba koja se i u najkritičnijim situacijama ponaša u stilu "prdile zdrele, opadale zelene".

ŠUPANJE: Riječ potiče od glagola šupati, a predstavlja poruku onima što ne prihvataju pravila igre običnog svijeta. Nešto kao "sram te bilo".

STRES: Biti isprepadan o vlastitom trošku.

LAPINA: Usne koje su upale u ofsajd.

NAPRDIVANJE: Konverzacija koja mnogo ne obavezuje.

BALAHANJE: Kad pare od penzije/mirovine izmaknu kontroli!

MOSTARSKI BEZ MUKE 3 - za više obrazovanje

JALAN PITA: Nešto kao demobilisani burek.

MOBITEL: Kompletna familija u džepu.

UŠTIPAK: Preteča lanca "brze hrane".

PEKSIMET: Uštipkov dalji rođak.

VIJAGRA: Tableta koja se može uzimati i u obliku bamije i baklave. Po potrebi.

PERITI: Glagol pomoću koga se priprema udica za ribolov. Zbog istog može nastradati i najbolji džemper!

ŠKEMBA: Osnovna sirovina za jedan čuveni gastronomski specijalitet. Da bi se do nje došlo, prethodno treba provesti deložaciju sadržaja škembe.

KONFUZIJA: Stanje u kome se ne zna ko pije, a ko plaća - u slobodnijoj verziji: je.. lud zbunjenog.

SIROVINA: Materijal kome predstoji dalja prerada. U mostarskom značenju osoba pelcovana od gradskih manira.

TERS: Osoba pogodna za druženje u “slobodnim danima”.

KLOPA: Termin koji je nadživio topli obrok.

KORZO: Nekada otvoreno sastajalište mladih, danas pod krovom u formi lanca kafića.

HELAĆ: Kada se kaže da je nešto “otišlo helać”, to praktično znači da je sve “izmaklo kontroli”.

ZATVOR: Ustanova za resocijalizaciju iz koje se lahko ne izlazi napolje. Drugo značenje: Problemi s probavom, tvrda stolica, zbog čega se, takođe, lahko ne izlazi napolje.

KEČAP: Ex kavada koju, poslije svega šta ju je snašlo - treba persirati!

KEKS: Može i biskvit, a u nekim slučajevima znači i mjeru za brzinu. Ne kaže se đaba “što bi rek'o - keks”.

JEZIK: Može biti maternji, strani, ali i - nakiselo!

PEGLA: Naprava za glačanje odjeće, u drugoj verziji osoba s urođenim talentom za dosađivanje.

KRAĐA: Otudivanje nečije imovine. Prije rata - pronevjera.

ŠVERC - KOMERC: Nevidljivi šleper na šupljoj granici.

GOVNARA: Specijalno vozilo za čišćenje septičkih jama; omiljena muha u ljetne dane.

ZET: Mobilna servisna služba izmišljena za dnevne potrebe ženine familije. Ušao i u enciklopediju životinjskog carstva, zbog onog “ko nema zeta, nema ni kenj..”.

TRAKAVICA: Parazit koji direktno napada probavne organe. Međutim, dokazano je da ih napada i indirektno: zbog TV-trakavica, recimo, poneka domaćica zaboravi na ručak.

ZEPE: Nekada veoma popularna - univerzalna vrsta obuće. Služile su za fudbal, korzo, izlete, igranke... Poneko bi ih skinuo pred spavanje.

MARATON: Najteža atletska disciplina; takođe najteža finansijska disciplina: istrčati “do prvog” u mjesecu.

TRKLJA: U starijoj verziji - trkja; ortopedsko pomagalo za kavade; može i za paradajz.

NABOJ: Čuvena otekline na peti koju dobro pamte starije generacije. Liječila se običnom kavodom prerezanom po sredini ili normalnom kravljom balegom. U to vrijeme nije bilo ludih krava.

HASTA: Top-model za lijekove.

ŠIPAK - NAR: Krupni prenaseljeni plodovi juga, koji, obično ujesen, bivaju ispražnjeni. Do zadnjeg “stanara”.

ŠLJIVA: Modrulja, bjelica, džanarika..., voće koje rađa na drvetu. Ne, baš, tako rijetko nađe se i ispod nečijeg oka.

KLEMPA: Običan udarac “čvokom” iza ušiju. U posebnim slučajevima može biti i *de luxe*.

TIKVA: Korisno povrće, upotrebljava se na razne načine. Međutim, kao imenica muškog roda (tikvan) nije od neke koristi.

FLEKA: Može biti od masnoće; često utiče i na povišeni pritisak - kad vam neko “potegne fleku”.

STJENICA: Nepopularna baja koja je na neki način sinonim teških vremena i siromaštva; u mostarskoj verziji i osoba koja je “dobra za haste”.

KORNJAČA: Kad sanjate kornjaču, eto poštara s penzijom.

LUFTIGUZ: Neko na koga se možete “sigurno” osloniti.

NEPRAVDA: Štiglić “starac” koji nije uspio da se upiše na “*Pavarotti*”.

DOLMA: Punjene paprike? Pogrešno!, jer, mogli bi se uvrijediti ostali konstitutivni elementi dolme, recimo kavada ili patlidžan.

MIMOZA: Vjesnik “zimskog proljeća” - za kućnu upotrebu.

UZVIŠTATI: Ako će vam ljepše zvučati može i - fermentirati.

TUKNUTI: Na dobrom putu da se nešto usmrdi. Tuknuti može sir, meso, čarape... Ove posljednje u razvijenijoj fazi mogu korisno poslužiti i za - anesteziju!

FONTANA: Mjesto gdje se kupaju crvene ribice i legalno pere novac. Uglavnom, sitni.

RATA: Otplata kredita u manjim “obrocima”. Dok se ne pojedu.

LUBENICA: Ni nalik na starinsku karpuzu.

OPSERVATORIJA: Odatle se mogu gledati uvećane zvijezde na nebu. Za to se plaća ulaznica. Postoji, međutim i besplatna varijanta “vidjeti sve zvijezde”: kad vam neko stane na bagu. Ili kurije oko - ako će vam biti lakše!

BOHTITI: Od glagola izležavati se. U nekim slučajevima i o trošku države.

RICINUS: Provjereno - najefikasniji lijek protiv dosadnog kašlja. Uzme se jedna žlica ili kašika i... kahni ako smiješ!

KLEPITI: Posljednjih godina uspješno zamjenjuje glagole ukrasti i otuđiti.

GEMIŠT: Mješavina vina i mineralne vode. U širem značenju osoba “ni tamo, ni ‘vamo”.

PERŠUN: Prirodni dodatak jelima - originalni ukus dobije tek ako se koristi kao - majdonos!

TEMBEL: Kada bi slučajno došao na vlast, prvo što bi uradio sigurno bi bilo ukidanje riječi rad i produktivnost.

KINO: Dvorana za prikazivanje filmova; može i osoba s relaksirajućim djelovanjem.

BILMEZ: Koktel od čovjeka koji nije lako odgonetnuti.

PLAHA: Nešto izuzetno, recimo plaha ženska. Kada se u Mostaru izgovori dugim “a”, onda je to sušena bravetina iz Stoca!

RONCO: Osoba koja se ljuti i na plejbek.